

שיעור לפרשת בלק לפרשת בלק

1. במדבר כ"ב

(כח) ויפתח יהוה את פי האתון ונתאמר לבלעם מה עשיתי לך כי הפיתני זה שלש רגלים: (כט) ויאמר בלעם לאתון כי התעללת בי לו יש חרב בנדי כי עתה הרגתני: (ל) ונתאמר האתון אל בלעם הלא אנכי אתנך אשר רכבת עלי מעודך עד היום הנה ההספן הספנתי לעשות לך כה ויאמר לא:

(לא) ויגל יהוה את עיני בלעם וירא את מלאך יהוה נצב בדרך וחרבו שלפה בידו ויקד וישתחו לאפיו: (לב) ויאמר אליו מלאך יהוה על מה הפית את אתנך זה שלוש רגלים הנה אנכי יצאתי לשטן כי ירט הדרך לנגדי: (לג) ונתראני האתון ותט לפני זה שלש רגלים אולי נטתה מפני כי עתה גם אתכה הרגתי ואותה החייתי: (לד) ויאמר בלעם אל מלאך יהוה חטאתי כי לא ידעתי כי אתה נצב לקראתי בדרך ועתה אם רע בעיניך אשובה לי:

(לה) ויאמר מלאך יהוה אל בלעם לך עם האנשים ואפס את הדבר אשר אדבר אליך אתו תדבר וילך בלעם עם שרי בלק:

המפגש השלישי: (לו) וישמע בלק כי בא בלעם ויצא לקראתו אל עיר מואב אשר על גבול ארנן אשר בקצה הגבול: (לז) ויאמר בלק אל בלעם הלא שלח שלחתי אליך לקרא לך לפנה לא הלכת אלי האמנם לא אוכל כבדך: (לח) ויאמר בלעם אל בלק הנה באתי אליך עתה היכל אוכל דבר מאומה הדבר אשר נשים אלהים בפי אתו אדבר:

נסינו הקללה הראשון: (לט) וילך בלעם עם בלק ויבאו קרית חצות: (מ) ויזבח בלק בקר וצאן וישלח לבלעם ולשרים אשר אתו: (מא) ויהי בבקר ויסקר בלק את בלעם ויעלהו במות בעל וירא משם **קצה העם:**

במדבר כ"ג: (א) ויאמר בלעם אל בלק בנה לי בנה שבעה מזבחות והכן לי בנה שבעה פרים ושבעה אילים: (ב) ויעש בלק כאשר דבר בלעם ויעל בלק ובלעם פר ואיל במזבח: (ג) ויאמר בלעם לבלק התניצב על עלתך ואלכה אולי ישרה יהוה לקראתי ודבר מה יראני והגדתי לך וילך שפי:

(ד) ויסקר אלהים אל בלעם ויאמר אליו את שבעת המזבחות ערכתי ואעל פר ואיל במזבח: (ה) וישם יהוה דבר בפי בלעם ויאמר שוב אל בלק וכה תדבר: (ו) וישב אליו והנה נצב על עלתו הוא וכל שרי מואב: (ז) וישא משלו ויאמר מן ארם ינחני בלק מלך מואב מהכרי קדם לכה ארה לי יעקב ולכה זעמה ישראל: (ח) מה אקב לא קבה אל ומה אזעם לא זעם יהוה: (ט) כי מראש צרים אראנו ומגבעות אשורנו הן עם לבדד ישכון ובגוים לא יתחשב: (י) מי מנה עפר יעקב ומספר את רבע ישראל תמות נפשי מות ישרים ותהי אחריתי כמהו: (יא) ויאמר בלק אל בלעם מה עשית לי לקב אינני לקחתניך והנה ברכת בך: (יב) ויען ויאמר הלא את אשר ישים יהוה בפי אתו אשמר לדבר: (יג) ויאמר אליו בלק לך נא אתי אל מקום אחר אשר תראנו משם **אפס קצהו תראה וכלו לא תראה וקבנו לי משם:**

(ב) וירא בלק בן צפור את כל אשר עשה ישראל לאמרי: (ג) ויגר מואב מפני העם מאד כי רב הוא ויקץ מואב מפני בני ישראל: (ד) ויאמר מואב אל זקני מדון עתה ולחכו הקהל את כל סביבותינו פלחך השור את ירק השדה ובלק בן צפור מלך למואב בעת ההוא:

המפגש הראשון: (ה) וישלח מלאכים אל בלעם בן בעור פתוה אשר על הנקרה ארץ בני עמו לקרא לו לאמר הנה עם יצא ממצרים הנה כסה את עין הארץ והוא ישב ממלי: (ו) ועתה לכה נא ארה לי את העם הזה כי עצום הוא ממני אולי אוכל **נפה בו** ואגרשנו מן הארץ כי ידעתי את אשר תבדך מברך ואשר תאר יואר: (ז) ויילכו זקני מואב וזקני מדון וקסמים בידם ויבאו אל בלעם וידברו אליו דברי בלק: (ח) ויאמר אליהם לינו פה הלילה והשבתי אתכם דבר כאשר ידבר יהוה אלי וישבו שרי מואב עם בלעם:

(ט) ויבא אלהים אל בלעם ויאמר מי האנשים האלה עמך: (י) ויאמר בלעם אל האלהים בלק בן צפור מלך מואב שלח אלי: (יא) הנה העם היצא ממצרים ויכס את עין הארץ עתה לכה קבה לי אתו אולי אוכל להלחם בו וגרשתי: (יב) ויאמר אלהים אל בלעם לא תלך עמכם לא תאר את העם כי ברוך הוא: (יג) ויקם בלעם בבקר ויאמר אל שרי בלק לכו אל ארצכם כי **מאן יהוה** לתתי להלך עמכם: (יד) ויקומו שרי מואב ויבאו אל בלק ויאמרו **מאן בלעם** הלך עמנו:

המפגש השני: (טו) ויסף עוד בלק שלח שרים רבים ונכבדים מאלה: (טז) ויבאו אל בלעם ויאמרו לו כה אמר בלק בן צפור אל נא תמנע מהלך אלי: (יז) כי כבד אכבדך מאד וכל אשר תאמר אלי אעשה ולכה נא קבה לי את העם הזה: (יח) ויען בלעם ויאמר אל עבדי בלק אם יתן לי בלק מלא ביתו כסף וזהב לא אוכל לעבר את פי יהוה אלהי לעשות קטנה או גדולה: (יט) ועתה שבו נא בנה גם אתם הלילה ואדעה מה יסף יהוה דבר עמי: (כ) ויבא אלהים אל בלעם לילה ויאמר לו אם לקרא לך באו האנשים קום לך אתם ואת הדבר אשר אדבר אליך אתו תעשה: (כא) ויקם בלעם בבקר ויחבש את אתו וילך עם שרי מואב:

סיפור האתון: (כב) ויחר אף אלהים כי הולך הוא ויתניצב מלאך יהוה בדרך לשטן לו והוא רכב על אתו וישגי נערו עמו: (כג) ותרא האתון את מלאך יהוה נצב בדרך וחרבו שלופה בידו ותט האתון מן הדרך ותלך בשדה ונד בלעם את האתון להטותה הדרך:

(כד) ויעמד מלאך יהוה במשעול הפךמים נדר מזה ונדר מזה: (כה) ותרא האתון את מלאך יהוה ותלחץ אל הקיר ותלחץ את הגל בלעם אל הקיר ויסף להכתה:

(כו) ויוסף מלאך יהוה עבור ויעמד במקום צר אשר אין דרך לנטות ימין ושמאל: (כז) ותרא האתון את מלאך יהוה ותרפץ תחת בלעם ויחר אף בלעם ונד את האתון במסקל:

ואף על פי כן 'וילך בלעם', אמר: שמה אפתנו ויתרצה.

שאלה נוספת היא:

הרי כשבאה הקבוצה הראשונה של שליחי בלק, לא הרשה ה' לבלעם ללכת עמם, בנימוק שעם ישראל הוא עם מבורך ואין לקלל אותו (כ"ב, יב):

ויאמר אֶל־להים אֵל בִּלְעָם: לא תלך עִמָּהֶם; לא תֵּאָר אֶת הָעָם, כִּי בָרוּךְ הוּא

ונשאלת השאלה מדוע, אם כן, חזר בלעם ופנה אל ה' לבקשתם של השלוחים השניים?

האומנם סבר שבני ישראל כבר אינם מבורכים רק מפני שבלק שלח משלחת מכובדת יותר?!

ומה חשב כששינה הקב"ה את דעתו, כביכול, והתיר לו ללכת למואב?

ומעבר לכך שואל רס"ג אותו מביא ראבי"ע על פסוק כ':

4. ראבי"ע על פסוק כ'

רס"ג: "אחר שאמר ה' לא תלך עמהם איך אמר קום לך אתם?"

הצד השווה בשתי שאלות אלו הוא שבשני המקרים שינה הקב"ה לכאורה את דעתו, ועובדה זו צריכה ביאור.

על שאלות אלו משיב ראבי"ע (תחילה הוא מביא את תשובתו של רס"ג ואח"כ את תשובתו שלו)

"יש להשיב כי ה' לא רצה שילך עם האנשים הראשונים עד שיבואו שרים נכבדים מהם.

ולפי דעתי אין צורך, רק טעמו כטעם שלח לך אנשים, כי ה' אמר לישראל עלה רש (דברים א' כ"א) והם לא האמינו, רק אמרו נשלחה אנשים לפנינו (דברים א' כ"ב) אז שאל משה את ה' ואמר לו שלח לך אנשים. ואחר שאמר ה' לבלעם לא תאור את העם (פס' י"ב) מה צורך היה לו לומר ואדעה מה יוסף ה' דבר (פסוק י"ט) רק חשב בליבו מחשבה רעה, וה' אמר לו לך עם האנשים, רק השמר לך שלא תדבר רק מה שאומר אליך. והעד על פרושי, ויחר אף ה' כי הולך הוא"

כלומר ע"פ ראבי"ע הרשות שניתנה לבלעם ללכת היתה בבחינת 'בדרך שאדם רוצה לילך בה מוליכין אותו'.

שהרי "אחר שאמר ה' לבלעם 'לא תאור את העם' מה צורך היה לו לומר 'ואדעה מה יוסף ה' דבר'?" רק חשב בלבו מחשבה רעה."

כלומר העובדה שבלעם שואל שנית את ה' מלמדת על רצונו ללכת.

היענותו של ה' היא ביטוי לבחירה החופשית הנתונה לכל אדם, ולכן אין בה כדי לפטור את בלעם מאחריותו למעשה ההליכה המנוגד לרצונו ה'.

פירוש זה נקוט עקרונית גם בידי רש"י, אלא שרש"י מחמיר יותר בהערכת בלעם:

5. רש"י על כ"ב כ"ב

"כי הולך הוא - ראה שהדבר רע בעיני המקום ונתאוה לילד".

פירוש זה מבוסס על ההנחה שרצונו ומטרתו של בלעם היו לקלל את ישראל.

הנחה זו ודאי אפשרית היא, וניתן אף לבססה מכח האמור בסוף סיפור האתון:

לאחר שהכיר בלעם בחטאו והציע לשוב, השיב לו המלאך:

נסיון הקללה השני: (יד) ויִקְחֵהוּ שְׂדֵה צַפִּים אֶל רֹאשׁ הַפְּסָגָה וַיִּבֶן שִׁבְעָה מִזְבְּחֹת וַיַּעַל פָּר וְאֵיל בַּמִּזְבֵּחַ: (טו) וַיֹּאמֶר אֶל בִּלְעָם הַתִּיצֵב כֹּה עַל עֲלֹתַי וְאֲנֹכִי אֶקְרָה כֹּה: (טז) וַיִּקְרַח יְהוָה אֶל בִּלְעָם וַיִּשֶׁם דָּבָר בְּפִיו וַיֹּאמֶר שׁוּב אֶל בִּלְעָם וְכֹה תִדְבֹר: (יז) וַיָּבֵא אֵלָיו וְהוּנָה נֹצֵב עַל עֲלֹתוֹ וְשָׂרֵי מוֹאָב אִתּוֹ וַיֹּאמֶר לוֹ בִּלְעָם מַה דְּבַר יְהוָה: (יח) וַיִּשָּׂא מִשְׁלוֹ וַיֹּאמֶר קוּם בִּלְעָם וּשְׁמַע הַאֲזִינָה עָדִי בְּנֵי צִפּוֹר: (יט) לֹא אִישׁ אֶל וַיִּכְזַב וּבֶן אָדָם וַיִּתְנַחַם הַהוּא אָמַר וְלֹא יַעֲשֶׂה וְדָבָר וְלֹא יִקְיִמֶנָּה: (כ) הִנֵּה בָרַךְ לִקְחָתִי וּבָרַךְ וְלֹא אֲשִׁיבֶנָּה... (כא) וַיֹּאמֶר בִּלְעָם אֶל בִּלְעָם גַּם קִבֵּב לֹא תִסְבְּנוּ גַם בָּרַךְ לֹא תִבְרַכְנוּ: (כו) וַיַּעַן בִּלְעָם וַיֹּאמֶר אֶל בִּלְעָם הֲלֹא דִבַּרְתִּי אֵלֶיךָ לֵאמֹר כֹּל אֲשֶׁר יִדְבֹר יְהוָה אִתּוֹ אֶעֱשֶׂה: (כז) וַיֹּאמֶר בִּלְעָם אֶל בִּלְעָם לָכֵּה נָא אֶקְחָנִי אֶל מְקוֹם אַחֵר אוֹלֵי יִישָׂר בְּעֵינֵי הָאֱלֹהִים וְקִבְּתוּ לִי מַשֶּׁם:

נסיון הקללה השלישי: (כח) וַיִּקַּח בִּלְעָם אֶת בִּלְעָם רֹאשׁ הַפְּעוֹר הַנִּשְׁקָף עַל פְּנֵי הַיְשִׁימֹן: (כט) וַיֹּאמֶר בִּלְעָם אֶל בִּלְעָם בְּנֵה לִי בָזָה שִׁבְעָה מִזְבְּחֹת וְהֵכֵן לִי בָזָה שִׁבְעָה פְּרִים וּשְׁבַעָה אֵילָם: (ל) וַיַּעַשׂ בִּלְעָם כַּאֲשֶׁר אָמַר בִּלְעָם וַיַּעַל פָּר וְאֵיל בַּמִּזְבֵּחַ:

במדבר כ"ד: (א) וַיֹּרָא בִלְעָם כִּי טוֹב בְּעֵינֵי יְהוָה לְבָרֵךְ אֶת יִשְׂרָאֵל וְלֹא הִלֵּךְ כַּפְעַם בַּפְעַם לִקְרַאת נַחְשִׁים וַיִּשֶׁת אֶל הַמַּדְבָּר פָּנָיו: (ב) וַיִּשָּׂא בִלְעָם אֶת עֵינָיו וַיִּרְא אֶת יִשְׂרָאֵל שֹׁכֵן לְשִׁבְטָיו וְתָהִי עֲלֵיו רִיחַ אֱלֹהִים... (ג) וַיִּחַר אֵף בִּלְעָם אֶל בִּלְעָם וַיִּסְפֹּק אֶת כַּפָּיו וַיֹּאמֶר בִּלְעָם אֶל בִּלְעָם לִקְבֵּב אֵיבֵי קִרְאָתֶיךָ וְהִנֵּה בִרְכַת בָּרַךְ זֶה שֶׁלֶשׁ פְּעָמִים: (ד) וַעֲתָה בָרַח לָךְ אֶל מְקוֹמְךָ אֲמַרְתִּי כִּי־בָרַךְ וְהִנֵּה מִנְעֵךְ יְהוָה מִפְּבֹד: (ה) וַיֹּאמֶר בִּלְעָם אֶל בִּלְעָם הֲלֹא גַם אֶל מִלְאָכֶיךָ אֲשֶׁר שְׁלַחְתָּ אֵלַי דִּבַּרְתִּי לֵאמֹר: (ו) אִם יִתֵּן לִי בִלְעָם מֵלֹא בֵּיתוֹ כִּסֶּף וְזָהָב לֹא אוּכַל לַעֲבֹר אֶת פִּי יְהוָה לַעֲשׂוֹת טוֹבָה אוֹ רָעָה מִלְּבִי אֲשֶׁר יִדְבֹר יְהוָה אִתּוֹ אֲדַבֵּר: (ז) וַעֲתָה הִנְנִי הוֹלֵךְ לְעִמִּי לָכֵּה אֶעֱצֹד אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה הָעָם הַזֶּה לַעֲמֹד בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים: (ט) וַיִּשָּׂא מִשְׁלוֹ וַיֹּאמֶר נָאִם בִּלְעָם בְּנֵי בְעֹר וַיִּנָּאֵם הַגִּבֹּר שְׁתֵּם הָעֵינָן: (טז) נָאִם שָׁמַע אֲמַרִי אֶל וַיִּדַע דַּעַת עֲלִיוֹן מִחֲזָה שְׂדֵי יַחֲזֶה נִפְל וּגְלוֹי עֵינָיִם: (יז) אֲרָאנִי וְלֹא עָתָה אֲשׁוּרְנוּ וְלֹא קְרוֹב דָּרֶךְ כּוֹכַב מֵיַעֲקֹב וְקַם שְׁבֹט מִיִּשְׂרָאֵל וּמִחֹץ פְּאֲתֵי מוֹאָב וְקִרְקַר כָּל בְּנֵי שֵׁת... (כח) וַיִּקַּם בִּלְעָם וַיִּלְךָ וַיָּשָׁב לְמִקְמוֹ וְגַם בִּלְעָם הָלַךְ לְדָרְכוֹ:

קריאת הסיפור מעוררת בעיה בסיסית.

התורה מספרת (כ"ב, כ-כב):

וַיָּבֵא אֶל־להים אֵל בִּלְעָם לִילָה, וַיֹּאמֶר לוֹ: אִם לִקְרָא לָךְ בָּאוּ הָאֲנָשִׁים, קוּם לָךְ אִתָּם, וְאָךְ אֶת הַדָּבָר אֲשֶׁר אֲדַבֵּר אֵלֶיךָ אִתּוֹ תַעֲשֶׂה. וַיִּקַּם בִּלְעָם בְּבֹקֶר וַיִּחַבֵּשׂ אֶת אֲתוֹנוֹ וַיִּלְךָ עִם שָׂרֵי מוֹאָב. וַיִּחַר אֵף אֶל־להים כִּי הוֹלֵךְ הוּא, וַיִּתְיַצֵּב מִלֵּאךְ ה' בְּדֶרֶךְ לְשֹׁטֵן לוֹ

ונשאלת השאלה מה עשה בלעם שהביא עליו את כעסו של ה' הלוא הוא הבהיר לשליחי בלק הבהר היטב שהוא תלוי ברצון ה', וסירב ללכת אל בלק ללא הסכמתו של ה'.

ואכן בין יתר שאלותיו על פרשתנו שואל אברבנאל:

2. האברבנאל

"אם הוא יתברך הרשה את בלעם ללכת ואמר לו 'אם לקרא לך באו האנשים קום לך אתם, ואך את הדבר אשר אדבר אליך אתו תעשה'. ויקם בלעם בבוקר ויחבש את אתונו וילך עם שרי מואב. ויחר אף אל-להים כי הולך הוא, ויתיצב מלאך ה' בדרך לשטן לו

רש"י (כ"ב, כ) מבאר שבלעם תכנן לסטות באופן כלשהו מהוראותיו הברורות של ה':

3. רש"י על פרק כ"ב, כ'

ויאך' - על כרחך - 'את הדבר אשר אדבר אליך אתו תעשה'.

כלומר לדעת רמב"ן אף לא היה בעצם הליכתו חטא, שכן זה היה רצון ה' שיתברך ישראל מפי נביא הגויים.

חטאו של בלעם לא היה אלא בכך שלא פירש לשרי בלק את התנאי שבהליכתו, שאין הוא הולך על מנת לקלל אלא אולי על מנת לברך.

אילו היו שרי בלק יודעים זאת, אפשר שהיו מבטלים את הזמנתו.

דווקא משום כך העלים מהם בלעם ידיעה זו, ובכך גרם לחילול ה', שכן כולם הבינו כי נתן לו ה' רשות לקלל.

כלומר הרמב"ן איננו טוען שבלעם הלך על מנת לקלל. ואמנם, גם בפס' לב כותב רמב"ן:

7. רמב"ן על פסוק ל"ב

"כי ירט הדרך לנגדי - ... והעניין כאשר פירשתי, כי ההליכה היה בה רשות מאת ה' הנכבד, אבל בלעם עיוות אותה בלכתו עמהם על דעתם שיקלל את העם".

גם הפסוק שהבאנו כראיה לשיטה החולקת - "לך עם האנשים ואפס את הדבר אשר אדבר אליך אותו תדבר" - נתפרש ע"י רמב"ן בצורה אחרת:

8. רמב"ן על פסוק ל"ה

"יתכן שיאמר לו לך עם האנשים ואפס את הדבר אשר אדבר אליך אותו תדבר ותודיע אותם זה. או טעמו כי אחרי אשר התוודה 'אם רע בעיניך אשובה לי', אמר לו לך עמהם, כי מחלתי לך על חטאתך ובלבד שתזכור אזהרתי אשר הזהרתך. והוצרך לומר לו כן, שלא יחשוב שיאמר לו לך עמהם לעשות מה שביקשו ממך".

רמב"ן אינו מוכן לפרש את הפסוק כפשוטו, היינו שעיקר חידושו של המלאך הוא בעצם האזהרה לבלעם לא לסטות מדברי ה', שכן דבר זה כבר נאמר לו קודם לכתו, ולדעת רמב"ן לא התכוון בלעם לסטות מכך.

משום כך מציע רמב"ן שתי הצעות:

א. עיקר חידושו של המלאך היה "ותודיע אותם זה", כלומר בלעם צריך לתקן את אשר עיוות, ולהודיע לבלק מיד בהגיעו, כי יאמר רק את אשר ישם ה' בפיו, וכפי שאמנם עשה.

ב. חזרת המלאך על דברי ה' באה למנוע טעות מצד בלעם, כדי שלא יפרש את המילים 'לך עמהם' כנתינת רשות כעת למלא את רצון שרי בלק ולקלל את ישראל.

לסיכום, הקו הבולט בפירושו של רמב"ן הוא תיאור דמותו של בלעם כעבד צייתן המודע למרותו של ה' עליו.

תיאור זה עולה אמנם מפשוטם של המקראות, אלא שהפירוש עצמו נתקל בשני קשיים:

א. מלשון הכתוב 'ויחר אף א-להים כי הולך הוא' משמע שהכעס הוא על עצם ההליכה, ולא על העלמת התנאי משרי בלק.

ב. פשט הלשון "לך עם האנשים ואפס את הדבר אשר אדבר אליך אותו תדבר" מורה שבלעם אמנם נתכוון לפעול באופן עצמאי.

"לך עם האנשים ואפס את הדבר אשר אדבר אליך אותו תדבר".

מכאן אפשר להסיק כי כוונתו של בלעם הייתה לפעול באופן עצמאי.

אלא שקשה להבין מדוע נקודה זו אינה מפורשת בכתוב.

ולא עוד, אלא שהכתוב מתאר את מעשי בלעם כקיום מדויק של דברי ה':

ה' אומר "אם לקרא לך באו האנשים קום לך אתם" ובלעם קם והולך עמם, ואין הכתוב רומז כלל על כוונותיו.

דומה כי לולא סיפור האתון לא היה עולה בדעתנו כלל שבלעם מתכוון להמרות את פי ה'.

נראה כי הפרשנות הדנה לכף חובה את דברי בלעם ותגובותיו היא השלכה לאחור של חרון אף ה' ושל סיפור האתון.

אלא שכאמור קשה להבין מדוע לא מציינת התורה את כוונותיו השליליות כבר בתיאור שאלותיו והליכתו עם שרי מואב.

שיטתו של הרמב"ן בהבנת התנהגותו של בלעם:

עובדה זו היא שגרמה, ככל הנראה, לרמב"ן לפתח גישה שונה בתיאור דמותו של בלעם. לדעת רמב"ן כל אשר עשה בלעם, כולל פנייתו השנייה אל ה', יפה עשה.

6. רמב"ן על פסוק יג

"לכו אל ארצכם כי מאן ה' לתתי להלך עמכם - אלא עם שרים גדולים למדנו שרוחו גסה ולא רצה לומר שהוא ברשותו של מקום אלא בלשון גסות ולפיכך ויוסף עוד בלק שלוח שרים, לשון רש"י. ואינו נכון, כי כל כבודו שיתפאר ויתגדל בדבר השם, ועוד שהוא לא היה חושב שיתן לו רשות ללכת עם שרים אחרים נכבדים. אבל טעמו שאין ה' חפץ שילך כלל. (בכל מקרה, הוא לא מגלה לשרי מואב כי ה' לא מרשה לו ללכת, ומאפשר להם לחשוב כי הוא "נעלב" מרמת השרים. לאור דיווחם לבלק, גם בלק יכול להבין כך).

והנה בלק חשד אותו כי להרבות שכרו אמר כן, ולכך אמר לו 'למה לא הלכת אלי האמנם לא אוכל כבודך', ועל כן הוסיף שלוח שרים רבים ונכבדים להראות לו כי הוא חפץ בו מאוד, ונדר לתת לו הון ועושר ככל אשר יצוה ויגזור עליו, ובלעם השיב להם, אם יתן לי בלק וגוי לא אוכל לעבור את פי ה' כי הוא אלהי ולא אוכל לעשות קטנה או גדולה אם אעבור את פיו, כי בשמו אני עושה. או יאמר לא אוכל לעבור את פיו בדבר קטן או גדול, כי הוא א-להי ואני עבדו".

כלומר בניגוד לרש"י הדורש את דברי בלעם לגנאי, דורשם רמב"ן לשבח.

בלעם מדגיש פעם אחר פעם כי אין הוא ברשות עצמו אלא ברשות ה'- 'כי הוא א-להי ואני עבדו'- ואין הדבר תלוי בכסף אלא ברצון ה'.

אשמתו של בלק היא שאין הוא מפרש את דבריו כפשוטם.

גם פנייתו השנייה אל ה' נדרשת על ידי הרמב"ן לשבח: "ו... וישאל ממנו עוד מה יצווה אותו, ועשה זה כהוגן כי מה ידע הוא בדעת עליו, ועצת ה' לעולם טובה והוא יורה חטאים בדרך ויודיענו מה יענה מלאכי גוי, או יגיד לו מה יקרה להם בעתיד".

מסתבר כי לא באה התורה בתיאור זה לציין את חטאו של בלעם אלא להדגיש את חטאו של בלק.

ההתמודדות אינה בין ה' לבין בלעם אלא בין ה' לבין בלק.

בלק מכיר בסגולותיו המיוחדות של בלעם ומבקש לרתום אותו לצרכיו.

בלעם מודיע בבהירות גמורה כי אין הוא בעליהם המוחלט של כוחות אלו, וכי משועבד הוא לגבוה ממנו.
בלק מסרב להכיר בכך, ומתעקש להביאו בכל מחיר.

טעותו של בלק מתחילה בעצם כבר אצל שריו. תשובת בלעם "מאן ה' לתתי להלך עמכם" נהפכה אצל השרים ל"מאן בלעם הלך עמנו".

בכך חוזרים בלק ושריו על חטא פרעה, שסירב להכיר בשלטונו של ה'.

כשם שפרעה נאלץ בסופו של דבר לשלח את ישראל ביד חזקה, כך עתיד גם בלק להכיר בשלטונו של ה' ביד חזקה.

היענותו של ה' לבלעם בפעם השנייה איננה תוצאה של עיקשות בלעם אלא תוצאה של עיקשות בלק.

בפעם הראשונה נידון בלק כשוגג, ולכן השיבוהו בלשון רכה.

בפעם השנייה נדון כבר כמוזיד, ועתיד הוא לחוש את היד החזקה.

"אם לקרא לך באו האנשים" - אם סבורים הם שבעצם הליכתך עמהם כבר השיגו את מבוקשם - "קום לך אתם", אלא שעתידים הם להצטער על הליכה זו - "ואך את הדבר אשר אדבר אליך אתו תעשה".

כניעתו של בלק

אלא שלא בנקל נכנע בלק.

פעם אחר פעם חוזר בלעם ומצהיר על תלותו בה', ופעם אחר פעם חוזר בלק ומבקש כי יקלל את ישראל.
כניעתו של בלק היא אטית והדרגתית.

בפעם הראשונה מתייחס בלק לברכת בלעם כאל טעות מקרית (במדבר כ"ג י"א):

יא ויאמר בלק אל-בלעם מה עשית לי לקב איבי לקחתני והנה ברכת ברכך.

בפעם השנייה נסוג בלק קמעא, ומכיר בה'

(יז) ויבא אליו והנז נצב על עלתו ושרי מואב אתו ויאמר לו בלק מה דבר יהוה:

כה ויאמר בלק אל-בלעם גם-קב לא תקבנו גם-בכך לא תברכנו.

(כו) ויאמר בלק אל בלעם לכה נא אקחך אל מקום אחר אולי יישר בעיני האלהים וקבתו לי משם:

בלק מוכן כבר להשלים עם העדר קללה, אך לא עם ברכה. בכך מבקש בעצם בלק לחזור למצב שהיה לאחר השליחות הראשונה - "מאן ה' לתתי להלך עמכם".

ריבוי הצעותיו של רמב"ן לכתוב זה מלמד על הדוחק שבפירושו.

פרשת האתון כיחידה עצמאית

כדי לרדת לעומקה של פרשה האתון, יש לשים לב כי סיפור האתון מהווה מעין יחידה סגורה, המתעלמת במידה רבה מן האמור קודם, ואף אינה נחוצה לצורך הבנת ההמשך.

כך, למשל, אין אתה יודע אם היו שרי בלק (ונועריו של בלעם) עדים לדו-שיח המוזר שבין בלעם לאתונו אם לאו.

סופו של סיפור זה "ויאמר מלאך ה' אל בלעם לך עם האנשים ואפס את הדבר אשר אדבר אליך אתו תדבר וילך בלעם עם שרי בלק" (לה),

מחזיר אותנו בעצם אל נקודת המוצא של הסיפור:

"אם לקרא לך באו האנשים קום לך אתם ואך את הדבר אשר אדבר אליך אתו תעשה ... וילך עם שרי מואב" (כ-כא).

דומה כי אילו היינו משמיטים את סיפור האתון וקוראים לאחר פס' כא וילך עם שרי מואב את פס' לו וישמע בלק כי בא בלעם' לא היינו מרגישים כלל בחסרונו.

משמעותה של עובדה זו היא כי לפרשתנו יש שני קווים (בחינות), ולהם מטרות שונות ולקחים שונים.

הקו האחד כולל את הפרשה כולה למעט סיפור האתון (כב-לה).

הקו השני כולל בעיקר את סיפור האתון, כהשלמה לפרשה כולה.

שתי התמודדויות בפרשה - הקב"ה מול בלק והקב"ה מול בלעם:

הבחינה הראשונה - ה' מול בלק

בקו הראשון מודגשת, כדברי רמב"ן, תלותו המוחלטת של בלעם בה', תלות שבלעם מודה בה.

נשים לב כי בלעם מדגיש תלות זו החל מהרגע הראשון (כב' ח), פעם אחר פעם, לאורך כל הסיפור (כב' יג יח לח, כג' ג יב כו, כד' יב-יג).

יג ויקם בלעם בבקר ויאמר אל-שרי בלק לכו אל-ארצכם פי מאן יהוה לתתי להלך עמכם.

יח ויען בלעם ויאמר אל-עבדי בלק אם-יתן-לי בלק מלא ביתו קסף וזהב לא אוכל לעבר את-פי יהוה אלהי לעשות קטנה או גדולה. יט ועתה שבו נא בזה גם-אתם הלילה ואדעה מה-יסף יהוה דבר עמי.

לח ויאמר בלעם אל-בלק הנה-באתי אליך עתה הכול אוכל דבר מאומה הדבר אשר ישים אלהים בפי אתו אדבר.

ג ויאמר בלעם לבלק התניצב על-עלתך ואלכה אולי יקרה יהוה לקראתי ודבר מה-יראני והגדתי לך וילך שפי.

יב ויען ויאמר הלא את אשר ישים יהוה בפי אתו אשמר לדבר.

כו ויען בלעם ויאמר אל-בלק הלא דברתי אליך לאמר כל אשר-ידבר יהוה אתו אעשה.

יב ויאמר בלעם אל-בלק הלא גם אל-מלאכך אשר-שלחת אלי דברתי לאמר. יג אם-יתן-לי בלק מלא ביתו קסף וזהב לא אוכל לעבר את-פי יהוה לעשות טובה או רעה מלבי אשר-דבר יהוה אתו אדבר.

ואולם גם בחינה זו לא התקיימה בפני עצמה.

שכן מחד רוצה בלעם לפעול באופן עצמאי, כפי שנתפרש בבחינה זו, ומאידך, מכיר הוא במרות ה', כפי שנתפרש לעיל, בבחינה הקודמת.

על כורחנו אנו אומרים כי תחילה פעל בלעם כעבדו ושליחו של ה', כמות שנתפרש ע"י רמב"ן, ואולם לאחר שניתנה לו רשות ללכת חזר וניעור בו רצונו העצמי, והליכתו נהפכה להליכה על דעת עצמו לכל דבר, כמות שנתפרש ע"י רש"י וראב"ע.

העובדה שהתורה לא פירשה בתיאור הליכתו של בלעם את מטרתו נובעת מכך שהתורה רצתה לבטא גם את הבחינה האחרת, שבה פועל בלעם כשליחו של ה' כדי להבליט את חטאו של בלק.

דווקא הניגוד החריף שיוצרת התורה בין תיאור ההליכה לבין חרוץ אף ה' הוא המלמדנו על שניות זו הקיימת באישיותו של בלעם ובפרשה כולה.

דומה שיש בידינו להביא ראיה לשניות זו משני מקומות מחוץ לפרשתנו: בדברים נאמר: **9. דברים כג' ו'** "לא אבה ה' א-להיך לשמע אל בלעם ויהפך ה' א-להיך לך את הקללה לברכה כי אהבך ה' א-להיך" מכאן אתה למד כי רצונו של בלעם היה לקלל וה' סיכל את עצתו.

ואולם, מיכה הנביא אומר: **10. מיכה ו' ה'** "עמי זכר נא מה יעץ בלק מלך מואב ומה ענה אתו בלעם בן בעור ... למען דעת צדקות ה'" בפסוק זה נתלה האשם בבלק בלבד, ובלעם נזכר כמי שענה אותו, ומסתבר שענה אותו כהוגן.

סיפור האתון

נוסף לכך, כל סיפור האתון טוען בירור. המסר הכללי של סיפור האתון הוא שהקב"ה אינו מעוניין שבלעם ילך עם שליחי בלק, אך לא ברור מדוע התורה נזקקת לדוגמא כל כך מורכבת ומוזרה כדי להבהיר נקודה כל כך פשוטה.

כמו כן למפגש פוקח-העיניים של בלעם עם המלאך קודמים, באופן מפתיע, כמה ניסיונות חוזרים להעמידו על הדבר: פעמיים מנסה האתון לעקוף את המלאך, עד שבפעם השלישית היא נאלצת לעצור.

מה מבקשת התורה לחדש לנו בתיאור הניסיונות הכושלים הללו? האם רצונה לומר שה' שלח מלאך חסר-יכולת, שלא הצליח ליצור קשר אלא לאחר שני ניסיונות לא-מוצלחים? או שמא משכילה אותנו התורה בדבר עיקשותו של אתונות?!

ואולם בלק אינו מבין, כי לאחר עיקשותו ושליחותו השנייה, יש להיפרע ממנו תחילה.

רק לאחר הפעם השלישית השלים בלק את כניעתו והודה בבושת פנים בכשלונו.

י ויחר-אף בלק אל-בלעם ויספיק את-כפיו ויאמר בלק אל-בלעם לקב איבי קראתיך והנה ברכת בך זה שלש פעמים. יא ועתה ברח-לך אל-מקומך אמרתי פד אכבדך והנה מנעך יהנה מפבוד.

כדי להדגיש את חטאו של בלק מתעלמת התורה כליל מרצונו האישי של בלעם.

כניכול אין לבלעם נגיעה בדבר, ואחת היא לו אם יתקלל העם או יתברך. אין הוא אלא אומן הנשכר למלאכתו, אלא שמכיר הוא את מגבלות כוחו.

הבחינה השניה – סיפור האתון (ה' מול בלעם)

אולם, לאמתו של דבר לא כך היה. בלעם הוא גם אדם הרוצה בכל מאוודו לבצע את מלאכתו, אם משנאת ישראל ואם מאהבת בצע.

בבחינה זו פועל בלעם על דעת עצמו ואינו מכיר במרותו של ה' עליו. בחינה זו מתוארת בפסי' כא – לה (סיפור האתון). אילו הייתה בחינה זו עומדת בפני עצמה צריכים היינו לקרוא את פסי' כא "ויקם בלעם בבקר... וילך עם שרי מואב" כהמשך לפסי' ז' "... וידברו אליו דברי בלק". בלעם נענה לבקשת בלק ללא שהיות והולך על מנת לבצע את שליחותו.

בבחינה זו ההתמודדות אינה בין ה' לבלק אלא בין ה' לבלעם.

משום כך חורה בו אף ה', ומלאך ה' נשלח כדי לסכל את עצתו.

אילו היה בלעם מרגיש בעיכובים המתרחשים בדרכו ומפרשם כהוגן, אפשר שהיה חוזר לארצו ומציל את כבודו;

כיוון שלא הרגיש, מחייבו המלאך ללכת על מנת לומר את ההפך מאשר נתבקש ומאשר עם לבו.

במקום הכבוד שחשב כי יהיה מנת חלקו בעת שהתחיל ללכת, עתיד הוא להיות מגורש בבושת פנים.

נמצא כי דברי המלאך (במדבר כ"ב ל"ה) לה ויאמר מלאך יהוה אל-בלעם לך עם-האנשים ואפס את-הדבר אשר-אדבר אליך אתו תדבר וילך בלעם עם-שרי בלק. מקבילים אמנם לדברי ה' לעיל (במדבר כ"ב כ')

כ ונבא אליהם אל-בלעם לילה ויאמר לו אם-לקרא לך באו האנשים קום לך אתם ואך את-הדבר אשר-אדבר אליך אתו תעשה.

ואולם לעיל נאמרו הדברים כעונש לבלק על עיקשותו, ואילו כעת נאמרים הדברים כעונש לבלעם על עיקשותו.

אמירתו לבלק "הנה באתי אליך עתה היכל אוכל דבר מאומה הדבר אשר ישים א-להים בפי אתו אדבר", שנתפרשה בבחינה הקודמת כהכרה מרצון במרותו של ה', תתפרש כעת כהודאה בעל כורחו, מחמת אימת החרב השלופה שראה בידו של מלאך ה'.

ובלעם, במקום לעצור, מנסה לעקוף את רצון ה' ולהתחמק מעיניו המשוטטות בכול כדי לקלל את בני ישראל.

בלעם סבור, בשלב זה, שלדבריו יש כוח שאינו תלוי בקב"ה, ושם אף יוכל לנטות מן הדרך ולהיסתר מעיני ה', יצליח להביא פורענות על עם ישראל.

על תפיסת העולם הכפרנית הזו של בלעם עמד רש"י בתחילת הפרשה.

כשבאה אל בלעם המשלחת הראשונה של שרי מואב, נגלה אליו ה' בחלום ושאל: "מי האנשים האלה עמך?" (כ"ב, ט). ומבאר רש"י:

11. רש"י על כ"ב ט'

להטעותו בא, ואמר: פעמים שאין הכל גלוי לפניו, אין דעתו שוה עליו, אף אני אראה עת שאוכל לקלל ולא יבין.

- הנסיון הראשון מקביל לנבואה הראשונה -

הנבואה הראשונה שהושמה בפי בלעם שוללת את הרעיון הזה באופן מפורש.

ה' מראה את האבסורד שבתפיסה זו כשהוא כופה את בלעם להכריז (כ"ג, ח):

מה אקב לא קבה א-ל, ומה אָזעם לא זעם ה'?

נחזור לסיפור האתון. - הנסיון השני -

המלאך מנסה לעצור את בלעם פעם נוספת, והפעם הוא בוחר במקום שבו השביל מגודר משני צדדיו, ואי אפשר לנטות מן הדרך הצדה;

אף על פי כן מצליחה האתון לעבור את המלאך, תוך שהיא נלחצת לאחד מצדי המעבר על מנת להתחמק מחרבו המונפת

של שליח הא-ל (במדבר כ"ב כ"ה):

כה ותרא האתון את-מלאך ה' והנה ותלחץ אל-הקיר ותלחץ את-רגל בלעם אל-הקיר ויסף להכתה.

על פי דרכנו, שהאתון מסמלת את בלעם, נראה שכאן מרמזת התורה לדרך פעולה אחרת שנוקט בלעם:

גם אם אין בידו להיסתר מעיני ה', וחייב הוא להישאר על הדרך - שמא יוכל בכל זאת להתחמק מרצון ה'?

שמא יצליח למצוא דרך חלופית לקלל את ישראל!

ואף כאן עמד רש"י על כוונתו של בלעם כבר בתחילת הפרשה. - מקור 3 -

כשבאה המשלחת השנייה של שרי מואב, וה' הסכים לבקשתו של בלעם והתיר לו ללכת עמם, הזהיר ה' את בלעם כי הוא רשאי לומר רק את מה שישים ה' בפיו.

אלא שכפי שראינו, לדעת רש"י בלעם יצא לדרכו מפני שהאמין שיצליח בדרך כלשהי להשפיע על ההחלטה של ה', וכך יותר לו לקלל את בני ישראל: "שמא אפתנו ויתרצה".

- הנסיון השני מקביל לנבואה השנייה -

אפשרות זו נדחית במפורש בנבואתו השנייה של בלעם. לפני הנבואה מנסה בלעם שוב לקלל את עם ישראל, אף על פי שכבר הובהר לו שעם ישראל מבורך.

לשם הבנת משל האתון, יש להבהיר במדויק: מהו המשל, מהו הנמשל, ומה המסר של שלוש הניסיונות של בלעם להוליך את האתון בדרך ישרה.

אנו נרצה לטעון שהמסר של הסיפור הוא שבמקרים רבים, האדם יודע מה עליו לעשות אך הוא מנסה לעקוף את חובתו ע"י מציאת 'פרצות' כדי לעשות את אשר בלבו.

באותו אופן בלעם ידע מהו רצונו של הקב"ה כשם שהאתון "ידעה" מהו רצונו של המלאך העומד כנגדה.

למרות זאת, כשם שהאתון נסתה ללכת בדרכים עקלקלות, אף בלעם ניסה למצוא 'דרך עוקפת' לקיום רצון ה'.

והקב"ה הבהיר להם בסופו של דבר שאין עצה ואין תבונה נגד ה'.

כלומר אנו נרצה לומר שהאתון מייצגת בסיפור האתון את בלעם (ובלעם עצמו מייצג, כנראה, את בלק), ואם נשים לב נראה שלמעשה האתון מתנהגת בדיוק כמו בלעם. (ראה פרוט בהמשך).

משמעות "דיבור" האתון

יתר על כן, ניתן לומר שבלעם לא חשב בהתחלה שהקב"ה יכניס מיילים לפיו.

הוא אומר לבלק "אולי יקרה ה' לקראתי ודבר מה יראני והגדתי לך" - שהרי תפקיד הנביא (פרט למשה) הוא לפרש את 'מראות הנבואה' שמראה לו הקב"ה.

בלעם הניח שהקב"ה יראה לו מראה מסויים ויניח לו לפרש אותו בדרך שיש בה קללה לישראל.

הקב"ה משבש את כוונותיו בכך שהוא "שם דבר בפיו" - קובע את תוכן הדברים המדויק ולא רק את המראה.

לאור הבנה זאת אפשר לאמר שהדיבור הנסי של האתון מבטא את העובדה כי כשם שהאתון יכולה להשמיע רק את הקולות ששם ה' בפיה, כך אין בלעם מסוגל אלא לחזור על הדברים שישים ה' בפיו.

הבה נבחן במבט מעמיק יותר את שני הניסיונות הכושלים של המלאך לעצור את בלעם.

- הנסיון הראשון -

במפגש הראשון חוסם המלאך את המעבר בחרב שלופה; האתון עוזבת את השביל אל השדה, עוקפת את הסכנה ומצליחה להמשיך בדרך, ובלעם מכה אותה על מנת להשיבה אל הדרך.

כב ויחר-אף אלהים כי-הולך הוא ויתצב מלאך ה' והנה בדרך לשטן לו והוא רכב על-אתנו ושני נערכו עמו. כג ותרא האתון את-מלאך ה' והנה נצב בדרך וחרבו שלופה בידו ותט האתון מן-הדרך ותלך בשדה ויך בלעם את-האתון להטתה הדרך. כד ויעמד מלאך ה' והנה במשעול הכרמים גדר מזה וגדר מזה. כה ותרא האתון את-מלאך ה' והנה ותלחץ אל-הקיר ותלחץ את-רגל בלעם אל-הקיר ויסף להכתה.

ה' אסר על בלעם לקלל את עם ישראל משום שהוא עם מבורך;

וַיִּרְא בַלְעָם כִּי טוֹב בְּעֵינֵי ה' לְבָרֵךְ אֶת יִשְׂרָאֵל, וְלֹא הִלֵּךְ כְּפַעַם
בְּפַעַם לְקִרְאֵת נַחְשִׁים, וַיִּשֶׁת אֶל הַמּוֹדֵר פָּנָיו

רק עתה נכנע סוף סוף בלעם לדבר ה'.
אין הוא יכול להימלט מפני ה' או לשנות את רצונו. חייב הוא לקבל עליו בשפלות רוח את רצון ה'.

"וַיִּפְתַּח יְהוָה אֶת פִּי הָאֶתוֹן וַתֹּאמֶר לְבַלְעָם..."
אמירתה העצמאית של האתון, נראית כשלעצמה מיותרת לצורך הסיפור.

אמירתה העצמאית של האתון מקבילה לנבואתו הרביעית של בלעם, בה הוא "מתנדב מעצמו" לספר לבלק מה יקרה באחריתו.

מבנה המשולש של הפרשה:

המבנה הבסיסי של פרשה בלק הוא מבנה של "שלוש" שלוש פעמים יש לבלעם מפגש עם ה' (לפני שהגיע לבלק), שלוש פעמים האתון מתנהגת שלא כראוי, ושלוש פעמים בלעם מנסה לקלל את ישראל.

בכל אחת מהשלישיות הללו, בלעם יכול לנהוג בשלוש דרכים שונות:

- א. הוא יכול לקלל את ישראל (למרות רצון הקב"ה) על ידי מתן פירוש שלילי למראה הנבואה.
- ב. הוא יכול ללכת במטרה לקלל, ולהחליט שאם ה' יתנגד לקללה - הוא לא יקלל אלא ישתוק.
- ג. הוא יכול לברך את ישראל ולהוסיף אחר כך קללה.

שלוש האפשרויות הללו מופיעות בדברי בלעם לפני כל ברכה שהוא מברך, בדברי בלק לבלעם, ואף בדברי בלעם לאחר הברכות.

כנגדן, שלוש האפשרויות הללו מופיעות גם בסיפור האתון, אך בדרך שבלעם ביקש לילך בה כנגד ה' - הולכת האתון כנגד בלעם:

בלק מנסה לסייע לו ומוצא מקום חדש, שממנו ניתן לראות רק חלק מבני ישראל (כ"ג, יג):

וַיֹּאמֶר אֵלָיו בֶּלָק: לָךְ נָא אֲתִי אֶל מְקוֹם אַחַר אֲשֶׁר תִּרְאֶנּוּ מִשָּׁם, אַפְסֵי קִצְהוּ תִרְאֶה וְכָלֹ לֹא תִרְאֶה, וְקִבְּנוּ לִי מִשָּׁם

בלעם נאלץ להודות שעם ישראל כישות אורגנית שלמה הוא מבורך.

ואולם, חשב בלעם, שמא ניתן להתגבר על הבעיה אם הקללה תוטל רק על חלק מן העם. אף שהאומה כיחידה שלמה היא מבורכת, סביר להניח שכל יחיד בפני עצמו איננו מבורך.

ואולם, ניסיונו של בלעם להיחזק כנגד רצון ה' נהדף (כ"ג, יט-כ):

לֹא אִישׁ אֶל-וְיִכְזָב, וְכֵן אָדָם וַיִּתְנַחַם. הַהוּא אָמַר וְלֹא יַעֲשֶׂה, וְדַבֵּר וְלֹא יִקְיַמְנָה! הִנֵּה בֵרֵךְ לְקַחְתִּי, וּבֵרֵךְ וְלֹא אֲשִׁיבֶנָה

החלטת ה' לברך את עם ישראל עומדת בתוקפה; התכסיסנות של בלעם ובלק אינה מסוגלת לשנות את רצון ה'.

- הנסיון השלישי -

בלעם, אף שהכה את אתונו כבר פעמיים, מדרבן אותה להמשיך בדרך, והאתון מתקדמת עד שהיא נתקלת במלאך ה' בפעם השלישית והאחרונה.

היא מוצאת עצמה לכודה לגמרי, ללא דרך מילוט מחרבו של המלאך, ועל כן היא רובצת תחתיה ומסרבת להתקדם (במדבר כ"ב כ"ו-כ"ז)

כֹּו וַיִּוֹסֵף מִלֶּאֱד-הַיְהוָה עִבּוֹר וַיַּעֲמֵד בְּמִקְוֵם צֶר אֲשֶׁר אִיו-דָּרַךְ לְנִטּוֹת יְמִין וּשְׂמֹאל. כִּז וַתִּרְא הָאֶתוֹן אֶת-מִלְאָךְ הַיְהוָה וַתִּרְבֹּץ תַּחַת בַּלְעָם וַיִּחַר-אֵף בַּלְעָם וַיִּךְ אֶת-הָאֶתוֹן בַּמַּקֵּל. סוּף סוּף הַבִּינָה הָאֶתוֹן שֶׁאֵין לָהּ כָּל אִפְשָׁרוֹת אַחֲרֵת מִלְבַּד לְצִיִּית לְדַבֵּר ה' שְׁבִידֵי הַמִּלְאָךְ.

- הנסיון השלישי מקביל לנבואה השלישית -

כך נוהג גם הנמשל, בלעם, שלפני הנבואה השלישית מקבל עליו את רצון ה' חרף המרצותיו של בלק (במדבר כ"ד א'):

12. מבנה "משולש" של הפרשה

מגמת בלעם	סיפור האתון	בלעם (לפני הברכה)	בלק (לאחר הברכה)	בלעם (לאחר הברכה)
1. לקלל בניגוד לצו ה'	"ותט האתון מן הדרך ותלך בשדה"	"אולי יקרה ה' לקראתי ודבר מה יראני והגדתי לך"	"לקב איבי לקחתך והנה ברכת ברך"	"הלא את אשר ישים ה' בפי אתו אשמר לדבר"
2. לא לקלל ולא לברך	"ותרא האתון את מלאך ה' ותרבץ תחת בלעם"	"ואנכי אקרה כה.. ויאמר לו בלק מה דבר ה'"	"גם קב לא תקבנו גם ברך לא תברכנו"	"כל אשר ידבר ה' אתו אעשה"
3. לברך ולהוסיף קללה מלבו	"ותלחץ אל הקיר ותלחץ את רגל בלעם אל הקיר"	"ולא הלך כפעם בפעם לקראת נחשים וישת אל המדבר פניו"	"לקב איבי קראתיך והנה ברכת ברך זה שלש פעמים"	"לא אוכל לעבר את פי ה' לעשות טובה או רעה מלבי"
4. פעולה עצמאית של בלעם	"ויפתח ה' את פי האתון"	"לכה איעצך את אשר יעשה העם הזה לעמך"		